

Pouk, ki navduši

doc. dr. Silva Bratož
Univerza na
Primorskem,
Pedagoška fakulteta
Petra Fabjan

Prilagajanje umetnostnih besedil pri zgodnjem poučevanju angleščine

Povzetek: Pri tujejezikovnem poučevanju se umetnostna besedila uporabljajo zlasti kot dragocen vir tujega jezika, vendar so izvirna besedila pogosto prezahtevna za tuje uporabnike jezika, zato jih običajno prilagajamo oz. poenostavljamo. Članek v prvem delu obravnava prednosti in slabosti prilagajanja umetnostnih besedil in strategije prilagajanja besedil. V drugem delu je podrobno predstavljen primer poenostavitve izvirne zgodbe v angleškem jeziku za namene poučevanja tujega jezika. Opisani primer lahko učiteljem tujega jezika na razredni stopnji služi kot vodilo za učinkovito rabo umetnostnih besedil pri poučevanju tujega jezika. **Ključne besede:** umetnostno besedilo, prilagajanje umetnostnih besedil, učenje in poučevanje tujega jezika. **Adapting Artistic Texts in Early Teaching of English. Abstract:** When teaching a foreign language, artistic texts are primarily used as a valuable source of the foreign language; however, the original texts are often too demanding for foreign users of the language, which is why they are usually adapted or simplified. The first part of the article discusses the advantages and drawbacks of adapting artistic texts and the strategies of adapting texts. The second part describes in detail an example of simplifying an original story in the English language for the purposes of teaching a foreign language. The described example can serve foreign language teachers at the class level as a guideline for the efficient use of artistic texts in teaching a foreign language. **Key words:** artistic text, adaptation of artistic texts, foreign language learning and teaching.

Umetnostna besedila pri tujejezikovnem pouku pogosto služijo kot dragocen vir tujega jezika, vendar moramo pri sami izbiri besedila upoštevati številne kriterije. Besedilo mora biti dovolj zanimivo za učence, povezano mora biti z njihovimi interesi, biti mora ravno prav zahtevno, da dosežemo motivacijski učinek in učence spodbudimo k nadaljnjemu poseganju po umetnostnih besedilih. Z vidika poučevanja tujega jezika mora imeti umetnostno besedilo vsebino in jezikovne prvine, ki ustrezajo določenim tujejezikovnim ciljem. Vendar so izvirna besedila pogosto prezahtevna za tuje govorce jezika, zato jih prilagajamo in/ali poenostavljamo. Tega se zavedajo tudi pisci učbenikov na tem področju, zato prilagajanje pogosto uporabljajo. Tovrsten primer učbenika je *Footprints* avtorice Carol Read, katerega vsaka posamezna enota temelji na znani pravljici, ki

pa je prilagojena in poenostavljena za namene poučevanja jezika. Prilagajanju besedil pa niso vsi naklonjeni, saj obstaja tveganje, da se besedilo spremeni do te mere, da popolnoma izgubi sporočilnost izvirnika. V drugem delu članka je na osnovi smernic, ki jih navaja Pinterjeva (2006), opisan primer delne poenostavitve izvirnega besedila za namene poučevanja tujega jezika.

Prilagajanje in/ ali poenostavljanje umetnostnega besedila

Tako kot učitelj pri tujejezikovnem pouku prilagodi svoj govor (uporablja veliko premorov, govori počasneje, poudarja pomembne besede), mora prilagoditi tudi pripomočke, ki jih uporablja.

Urano (2000) poudarja, da je eden od pripomočkov tudi umetnostno besedilo. Avtor navaja dve metodi, s katerimi lahko prilagodimo umetnostna besedila, in sicer poenostavljanje in dopolnitev. Poenostavljanje umetnostnega besedila lahko opredelimo kot nadziranje ciljnega besedila, na primer tako, da iz njega odstranimo zahtevnejše skladišne strukture (npr. večdelne povedi) in jih nadomestimo z enostavnejšimi (npr. enodelnimi povedmi). Ravno tako lahko besede, za katere ocenimo, da so za učence pretežke, zamenjamo z enostavnejšimi. Dopolnitev pa vključuje dodajanje ključnih informacij, s katerimi neznane besede razložimo brez neposredne razlage. To dosežemo s ponavljanjem, parafraziranjem in dodajanjem razlag. Urano (2000, str. 6) navaja naslednji primer poenostavitve in dopolnitve:

1. Izvirna različica: *Everybody knows that Ken is diligent.*
2. Poenostavljena različica: *Everybody knows that Ken is hardworking.*
3. Različica z dopolnitvijo: *Everybody knows that Ken is diligent or hardworking.*

Hrivela (1988) meni, da je prednost poenostavljenega besedila prav dostopnost, kar je pomembno zlasti pri začetnem in zgodnjem učenju tujega jezika. Poenostavljeno umetnostno besedilo je bolj razumljivo in za začetnike pogosto že na videz bolj sprejemljivo. Tudi Mikelnova (2008) meni, da ne gre zanemarjati pozitivnih učinkov prilagojenih besedil, saj ta lahko pripomorejo tudi k razvijanju naklonjenosti do branja, razvijanju bralnih strategij, večji izpostavljenosti tujemu jeziku ter razvijanju besedišča in jezikovne zavesti o rabi jezika. Pinterjeva (2006) navaja naslednje smernice za poenostavljanje izvirnih umetnostnih besedil:

1. Črtanje besed in fraz, ki so za učence pretežke.
2. Pretežke besede in fraze nadomestimo z lažjimi.
3. Ponavljamo pomembne besede.
4. Po potrebi spreminjamo vsebino zgodbe (dodajamo ali odzhamemo literarne osebe).

Kritike poenostavljanja

Strokovnjaki so na tem področju različnih mnenj. Nekateri menijo, da poenostavljanje ni primerno, saj prevelike redukcije besedila zgodbe nepopravljivo okrnijo. Drugi poenostavljanje povezujejo z

izgubo motivacije, češ da umetnostnemu besedilu odvzamemo bistvo in s tem bralcu motivacijo za branje. Četudi številni avtorji poudarjajo prednosti poenostavljanja, obenem opozarjajo, da nam pri tem lahko hitro spodleti, saj s poenostavljanjem besedila ključne informacije pogosto postanejo preveč razpršene, prizadeta pa sta lahko tudi vezljivost in sporočilnost besedila (Hrivela 1988; McKay 1982).

Mikelnova (2008, str. 458) izpostavlja naslednje slabosti poenostavljanja:

1. Okrnitev ali izguba dogodkov.
2. Prevelika eksplicitnost – bralci so prikrajšani za možnost razvijanja sklepanja, saj je že vse razloženo in interpretirano.
3. Sledenje zastarelim jezikovnim strukturam in besedišču.
4. Poenostavljena besedila so lahko plitka, medla in nezanimiva.

Primer poenostavljenega umetnostnega besedila

Za poenostavitev besedila sva avtorici izbrali zgodbo iz slikanice *The Selfish Crocodile* (slo. *Sebični krokodil*) avtorja Faustina Charlesa. Osnovni namen poenostavitve je bil približati zgodbo o sebičnem krokodilu učencem 4. razreda osnovne šole, pri čemer sva bili še zlasti pozorni na to, da se ohrani sporočilnost zgodbe. Poleg razumevanja vsebine je zgodba uporabna tudi za druge cilje, kot so razvijanje besedišča in učenje angleške slovnice z uporabo celostnega pristopa.

Prvi korak: V izvirniku prečrtamo besede, besedne zveze in daljše dele besedila, za katere predvidevamo, da so za učence prezahtevne in ne vplivajo na osnovno sporočilnost zgodbe.

Deep in the forest lived a crocodile. He was a very selfish crocodile. Every day, he shouted to the other creatures, »Stay away from my river! If you come in, I will eat you all!« The animals were afraid of the selfish crocodile. They walked for miles to drink and bathe in other far-off rivers. Every day the crocodile lay on his great big back in the sun, picking his big, sharp teeth with a stick. Then one morning, the forest awoke to the sound of something in terrible pain. Everyone thought it was an animal that had been caught by the cro-

codile. But as the sun came out brightly, they saw it was the crocodile who was groaning. He was crying *real* tears. Some of the creatures felt sorry for the crocodile. »What is the matter with him?« asked a deer. »Maybe he is going to die,« chirped a bird. »If that happens it will be safe to go in the river!« grunted a wild pig. ~~The animals thought about this. And they watched the crocodile in pain.~~ But no animal tried to help.

Suddenly a mouse appeared. He ran along the crocodile's tail, then on to his tummy. »Look at that mouse!« chattered a monkey. »He is going to be eaten for sure!« said an iguana. The mouse ~~crept along the crocodile's neck, and into his open mouth. There was a hush in the forest. The mouse got hold of something, and pulled and pulled and pulled. Then he carried it out of the crocodile's mouth. There was a loud cheer. The crocodile sat up and said, »I do not feel any more pain. It is all gone!« »Your bad tooth was giving you the tooth-ache!« said the mouse. »Do you want it back?« »Oh no, no! Get rid of it!« said the crocodile. So the mouse buried the bad tooth, and when he returned the crocodile gave him a nice juicy nut as a present. »Thank you for getting rid of my tooth-ache. But what if it comes back?« asked the crocodile. »Do not worry, I will help you take care of your teeth,« answered the mouse, nibbling.~~ Soon the crocodile and the mouse were the best friends. One day the crocodile sent all the animals an invitation. »Please come to the river! I will not hurt you! The river belongs to all!« The creatures were not afraid to drink and bathe in the river any more. ~~And although the crocodile was sometimes snappy, they grew to love him.~~

Drugi korak: Besede, besedne zveze in dele besedila, za katere predvidevamo, da so za učence prezahtevne, nadomestimo z enostavnejšimi. Na primer namesto *creatures* uporabimo *animals*, namesto glagolov *shouted*, *chirped*, *chattered* uporabimo splošnejši *said*, glagola *bathe* in *groaning* pa zamenjamo s *swim in screaming*, za katere predvidevamo, da ju učenci že poznajo. Primeri poenostavljanja povedi oz. delov povedi:

Izvirno besedilo	Poenostavljeno besedilo
<i>Deep in the forest lived a crocodile.</i>	<i>There was once a crocodile.</i>

<i>They walked for miles to drink and bathe in the other far-off rivers.</i>	<i>They walked far away to drink and swim in the other rivers.</i>
<i>Then one morning the forest awoke to the sound of something in terrible pain.</i>	<i>Then one morning the animals heard a strange noise. They heard the sound of something in terrible pain.</i>
<i>Everyone thought it was an animal that had been caught by the crocodile.</i>	<i>They said: »Oh no, the crocodile is eating an animal.«</i>
<i>If that happens it will be safe to go in the river.</i>	<i>Then we can go in the river.</i>
<i>There was a hush in the forest.</i>	<i>Everybody was in shock.</i>
<i>There was a loud cheer.</i>	<i>The other animals were happy for the mouse.</i>
<i>I do not feel any more pain.</i>	<i>I'm OK now.</i>
<i>Your bad tooth was giving you a tooth-ache.</i>	<i>You had a bad tooth.</i>

Tretji korak: Nekatere ključne besede večkrat ponovimo, npr. *selfish*, *animals*, *river*, *friends*, lahko pa tudi besedne zveze, npr. *my river*.

Četrty korak: Po potrebi spremenimo vsebino zgodbe. V našem primeru je le delno spremenjen konec, s tem ko smo izpustili kar nekaj dogodkov (npr. miška se je zoba znebila tako, da ga je zakopala, krokodil je živalim poslal pismo z vabilom ipd.), tako da to ni vplivalo na sporočilnost zgodbe. Vendar velja na tem mestu poudariti, da tudi zato ne, ker je stopnja poenostavitve razmeroma nizka, saj so ključni dogodki v zgodbi ohranjeni.

There was once a crocodile. He was very selfish. He said to the other animals, »Stay away from my river! This is my river! I will eat you all!« The animals were afraid of the selfish crocodile. They walked far away to drink and swim in the other rivers.

Then one morning the animals heard a strange noise. They heard the sound of something in terrible pain. They said: »Oh no, the crocodile is eating an animal!« But when they came to the river, they saw that the crocodile was screaming. He was

crying. The animals felt sorry for the crocodile but they didn't want to help him. »Maybe he is going to die,« said a bird. »Then we can go to the river,« said a wild pig.

Suddenly a little mouse jumped on the crocodile's tail, then on his tummy. »Look at the mouse!« said the monkey. »The crocodile will eat the mouse!« screamed an iguana. The mouse went into his open mouth. Everybody was in shock. The mouse went in the mouth of the crocodile and pulled and pulled and pulled. Then the mouse came out of the crocodile's mouth with a big tooth in his hands. The other animals were happy for the mouse. The crocodile said, »I'm OK now.« And the mouse said »You had a bad tooth. I took it out.« The mouse and the crocodile became friends. The crocodile was not selfish anymore and let all the animals drink and swim in the river. Since that day they were they were all very good friends.

Uporabo delno prilagojene zgodbe sva preizkusili v razredni praksi v dveh oddelkih četrtega razreda osnovne šole, in sicer sva v enem oddelku izvedli učno uro s prilagojenim umetnostnim besedilom (12 učencev), v drugi pa z izvirnim (18 učencev). Glede na razmeroma dobro raven znanja učencev sva se odločili za nizko stopnjo poenostavitve, saj sva sklepali, da bodo zgodbi lahko sledili. Zanimalo naju je zlasti, ali bo med opazovanima skupinama prišlo do razlike pri razumevanju vsebine zgodbe. Pred začetkom branja smo z učenci skozi igro pantomime ponovili živali in razložili pomen ključne besede *selfish*. Po branju zgodbe pa je sledil razgovor o vsebini ob učnem listu s sličicami, ki prikazujejo vrstni red dogodkov v zgodbi, s katerim smo preverili učenčevo razumevanje zgodbe. Primerjava obeh oddelkov, vključenih v raziskavo, ni pokazala večjih razlik v razumevanju zgodbe, smo pa učence tudi vprašali po motivaciji in naklonjenosti izpeljanim dejavnostim. Analiza njihovih odgovorov je pokazala, da je bila učna ura, kjer smo uporabili prilagojeno besedilo, učencem veliko bolj zanimiva, bili so bolj motivirani, saj je večina zgodbi lahko sledila med branjem. Zaradi majhnega vzorca učencev in nenakomernih skupin rezultatov sicer ne moremo

posploševati, lahko pa ugotovitve uporabimo kot vodilo za nadaljnje raziskovanje.

Zaključek

Raba prilagojenih besedil je na področju poučevanja tujega jezika razširjena zlasti v učbenikih in drugih gradivih, kot so književna dela, prilagojena različnim težavnostnim stopnjam (angl. *graded readers*). Proces prilagajanja zahteva precejšnje jezikovno znanje, zato učitelji najraje posegajo po že prilagojenih besedilih. Namen članka je učitelje usmeriti in spodbuditi, da po potrebi tudi sami uporabljajo različne strategije za prilagajanje izvirnih umetnostnih besedil in s tem prispevajo k učinkovitosti poučevanja. Učitelj se seveda glede na učno situacijo lahko odloči, v kolikšni meri bo določeno besedilo prilagodil oziroma poenostavil. Iz raziskave, ki smo jo izvedli v razredu, lahko sklepamo, da lahko že z manjšo prilagoditvijo prispevamo k boljšemu sprejemanju besedila s strani učencev. V članku sva opozorili tudi na pasti prilagajanja in poenostavljanja. Eden od načinov, s katerim se izognemo pomanjkljivostim prilagajanja, je lahko tudi ta, da v razredu primerjamo izvorno in prilagojeno besedilo, s čimer učence ozavešimo o nekaterih ključnih vidikih umetnostnega besedila in obenem razvijamo njihove zmožnosti kritičnega razmišljanja. ■

Viri in literatura

1. Charles, F. (1999). *The Selfish Crocodile*. London: Bloomsbury.
2. Hrivela, A. (1988). Integrating Simplified and Original Text. *JALT Journal*. 9 (2), str. 131–151.
3. McKay, S. (2010). Literature in the ESL Classroom. *Quarterly*, 16 (4), str. 529–526. [Http://www.u.arizona.edu/~jcu/nos/LitinESL.pdf](http://www.u.arizona.edu/~jcu/nos/LitinESL.pdf) (dostop 5. 2. 2014).
4. Mikeln, P. (2008). Poenostavljena besedila za otroke in medkulturno ozaveščanje. V Skela, J. (ur.), *Učenje in poučevanje tujih jezikov na slovenskem*. Ljubljana: Založba Tangram. Str. 180–199.
5. Pinter, A. (2006). *Teaching Young Language Learners*. Oxford: Oxford University Press.
6. Urano, K. (2000). *Lexical simplification and elaboration: Sentence comprehension and Incidental vocabulary acquisition* (doktorska dizertacija). Honolulu: University of Hawai'i at Manoa. [Http://www.urano-ken.com/research/thesis.pdf](http://www.urano-ken.com/research/thesis.pdf) (dostop 27. 6. 2014).